

TRACY CHEVALIER

Sticlăreasa

Traducere din limba engleză
și note de Veronica D. Niculescu

POLIROM
2026

Cuprins

<i>O scurtă explicație a timpului alla Veneziana.....</i>	5
 Partea I. Cupe, mărgelile și delfini	7
Partea a II-a. Trei coliere	233
Partea a III-a. Delfini adevărați.....	417
 <i>Mulțumiri</i>	463
<i>Glosar italian și venețian</i>	467

1

Dacă lansezi cu pricepere o piatră plată peste apă, îi va atinge suprafața de multe ori în cădere, la intervale mai lungi sau mai scurte.

Acum, cu această imagine în gând, înlocuiți apă cu timp.

Începeți de la coasta nordică a Veneției, cu piatra în mână, cu fața spre Insula Sticlei, Murano, aflată la jumătate de oră cu gondola prin lagună. Nu aruncați piatra deocamdată. Este 1486, Renașterea e în floare, iar Veneția își savurează poziția de centru comercial al Europei și al majorității restului lumii. Orașul Plutitor pare că va fi mereu bogat și puternic.

Orsola Rosso are nouă ani. Locuiește pe insula Murano, dar încă n-a lucrat cu sticla...

Canalul nu era atât de adânc cum crezuse Orsola. Când a căzut, apa rece a făcut-o să tresară și s-a zbătut, cufundându-se până când a atins fundul mâlos cu piciorul. În clipa aceea, locul care păruse atât de adânc și puternic și-a pierdut brusc aura de mister. A auzit-o pe mamă țipând, însă Marco, fratele ei, râdea când Orsola a ieșit la suprafață improșcând în toate părțile, cu apa ajungându-i abia până la umeri.

— M-ai împins! a țipat ea. *Cretino!*

— Orsola, *basta!* a certat-o Laura Rosso. Te-aud oamenii.

Și așa era. Locuitorii din Murano stăteau în ușile atelierelor de sticlărie aliniate pe *fondamenta*, râzând de fetița din canal.

— N-am împins-o, a ripostat Marco. Ești așa de împiedicată, mergeai și-ai căzut, *bauca!* Ce soră nătângă am!

Orsola, împreună cu mama și frații ei, se întorcea dintr-o vizită de la mătușa și de la bunica ei, din partea cealaltă a insulei. *Nonna* ei nu se simțea bine și insistase să vină pe la ea ca să-i vadă, convinsă că va muri, cu toate că s-a simțit îndeajuns de bine încât să se ridice și să-i dea Orsolei un săculeț cu semințe de pin cumpărate de curând de la piață, fiindcă nu voia să se aleagă praful de ele dacă într-adevăr murea. *Zia* Giovanna și-a dat ochii peste cap la gândul ăsta, dar Orsola a luat sacul de la bunica și i-a promis că i-l va da Maddalenei, servitoarea lor. Apoi, familia Rosso se întorcea pe lângă Rio dei Vetrai – Canalul Sticlarilor, care traversează acea parte din Murano unde se află multe ateliere de sticlărie –, când Marco i-a dat un brânci zdravăn și ea a căzut în apă. A avut totuși prezența de spirit ca în cădere să arunce sacul cu semințe mai în spate. Asta avea să remarce familia mai apoi, ori de câte ori avea să povestească întâmplarea: că micuța Orsola știuse să nu risipească bunătate de semințe de pin.

Giacomo, fratele care era întotdeauna mai bun și, prin urmare, nu era niciodată la fel de interesant, a coborât încet și cu grijă scările acoperite cu alge, din apropiere. Îngenunchind în mâl, s-a întins și a tras-o afară pe Orsola, pe treptele alunecoase. Ea s-a prăbușit pe *fondamenta*, gâfâind și scuipând apă, apoi a rămas întinsă acolo o clipă, umilită. Numai bețivii mai cădeau în canale sau oamenii care se rătăceau noaptea, prin beznă.

Laura Rosso și-a ajutat fata să se ridice în picioare și s-a apucat să o usuce cu șalul.

— Da' rece mai ești, și murdară, a bâiguit.

Aruncând o privire în jur ca să vadă dacă s-o fi săturat lumea să se uite la ei, a arătat cu capul spre o ușă din apropiere.

— Ar trebui să intri la familia Barovier și să te-ncălzești la cuptorul lor.

— Nu poate să facă asta, a strigat Giacomo. N-o s-o primească în veci.

— N-o să lase o fată să răcească cobză, chiar dacă-i fiica unui rival.

Laura a tras cu ochiul prin ferestruica acoperită cu o dantelărie de fier forjat de la ușă, în timp ce pe chipul ei se citea cum își face socotelile, apoi a deschis ușa și i-a făcut semn fetei.

— Hai, încet. Cască ochii și să dai raportul cu ce vezi.

Orsola a șovăit, dar mama nu era omul cu care să te pui. Și-n plus, era udă și înfrigurată, iar cuptorul din apropiere era îmbietor; îi auzea huruitul înfundat. A zbughit-o înăuntru, iar mama a tras de ușă și-a închis-o în urma ei, despărțind-o de restul familiei. Privind în urmă prin ferestruică, a văzut rânjetul lui Marco, chipul îngrijorat al lui Giacomo și pe Laura făcându-i semn să se ducă.

Orsola a pornit pe un coridor care dădea într-o curte în care nu se afla nimeni, însă care era înțesată de lăzi și roabe pline cu sticlă spartă, lemne stivuite și tije lungi de sticlă de culori diferite, sprijinite de perete. Pământul sclipea de la bucățelele de sticlă, ca o chiciură multicoloră. Nu prea era ordine în curte. De jur împrejur erau niște construcții mici: o magazie pentru și mai multă sticlă, dar și cenușă, nisip și var pentru fabricarea ei; o încăpere cu ușa întredeschisă, unde a remarcat rafturi pline cu farfurii, castroane și platouri, șiruri de vase de diferite forme, mărimi și culori, rânduri-rânduri de pahare, candelabre ca niște caracatițe încolăcite laolaltă – toate așteptând să fie împachetate și, în cele din urmă,

expediate la Amsterdam, la Lisabona sau la Londra, la Hamburg sau la Constantinopol, orașe despre care Orsola îl auzea pe tatăl ei vorbind uneori. Într-o parte era o mică prăvălie de unde vizitatorii puteau cumpăra diferite produse din sticlă.

Felul în care erau aranjate lucrurile la familia Barovier semăna cu cel de la atelierul familiei Orsolei, chiar dacă atelierul familiei Rosso era mai mic, iar Lorenzo Rosso era foarte meticulos cu ordinea și curățenia. Ucenicii lui se plângeau că-și petreceau primele luni doar așezând sculele și împingând roabele într-o parte și-n alta, și că nu manevrau deloc sticla fierbinte. Fiecare atelier avea stilul său, dictat de firea meșterului. Din câte se vedea, meșterul Giovanni Barovier era dezordonat din fire.

Cu toate acestea, Barovierii erau vedetele din lumea sticlei. Din dezordine, tatăl lui Giovanni, Angelo Barovier, născocise numeroase invenții inclusiv *cristallo veneziano* – o sticlă limpede care a revoluționat felul în care se lucra pe Murano, odată ce li s-a permis și altor meșteri să o copieze – și *calcedonio*, o sticlă cu aspect asemănător cu piatra numită calcedonie. Tot cei din familia Barovier puseseră la punct pentru întâia dată meșteșugul de-a trage sticla în tije lungi, pe care toți sticlarii le foloseau acum pentru executarea elementelor decorative pentru cupe, candelabre și farfurii. Angelo murise cu ani în urmă, însă Giovanni ducea mai departe tradițiile, prin procedee atent păzite. Toate familiile care se ocupau cu sticla aveau rețetele lor secrete, pe care le păstrau cu sfințenie. Nu-și doreau intruși care să-și bage nasul și să vadă ce se pune la cale.

Orsola se codea lângă ușa care ducea spre atelier. Auzea cuptorul și bărbații care se strigau între ei în timp ce munceau. De ce se afla acolo? Cu siguranță avea să fie dată în vileag și aruncată în stradă ca un castron spart. Însă mama

ei fusese categorică, așa că a crăpat un pic ușa și s-a strecurat înăuntru, cu inima cât un purice.

Atelierul era plin de bărbați care băgau și scoteau din cuptor țevi de suflat – niște vergele lungi de fier – cu globuri de sticlă topită la capete, pe care le răsuceau, le rostogoleau pe o lespede metalică – o masă plată de fier –, le presau în matrițe de forme diferite, apoi așezau produsele finite în cuptorul de recoacere, ca să se răcească lent acolo. Niște băieți întrețineau focul, măturau și cărau găleți de apă încolo și-ncoace. Se învârteau cu toții în jurul meșterului care ședea la bancul său de lucru. Orsola recunoștea întocmai această energie forfotitoare, chiar dacă atelierul Barovierilor era mai mare și mai gălăgios decât al lui Lorenzo Rosso, iar aici se fluiera și se urla mult mai mult. Știa cum să se țină deoparte din calea oamenilor și s-a strecurat mai aproape de foc. Mișcările ei au atras privirea unuia dintre *garzonetti* – acei băieți care ajutau pe la cuptor cu speranța să devină *garzone*, adică un ucenic ce se pregătește să lucreze în sticlărit. Băiatul mătura podeaua și a încremenit când a văzut-o. Orsola și-a dus un deget la buze. Nu țipa, l-a implorat pe mutește. Nu mă da de gol.

Apoi a zărit pe cineva care stătea printre toți acei bărbați ce se mișcau, care-a făcut-o să uite de *garzonetto*: o femeie stând ușor într-o parte, cu mâinile-n șold. Totul la ea era pătrătos: umerii lați, fruntea, până și părul cărunt prins în coc cu un ac. În contrast cu agitația din jur, ea stătea neclintită.

Era Maria Barovier, fiica lui Angelo, sora meșterului Giovanni. Orsola știa de femeia asta, o văzuse de la distanță, pășind apăsător pe *riva* sau traversând Campo Santo Stefano, ori stând la Liturghie cu ochii închiși de parcă ar fi dormit, cu maxilarul ascuțit ca o sapă. Maria Barovier, una dintre rarele sticlărese, care-i înțepa pe proști

cu limba ei ascuțită. Era cunoscută drept Marietta, dar Orsolei i se părea că diminutivul nu i se potrivește unei asemenea femei extraordinare.

Privea încruntată o tijă groasă de sticlă pe care i-o arăta unul dintre *garzoni* – un tânăr cu față îngustă, mai mare cu un an sau doi decât Marco, fratele Orsolei.

— Nu. Roșul trebuie să fie mai intens, pentru echilibru, altfel măргеaua o să fie înghițită de alb și albastru. Tu n-ascuți niciodată?

Avea glasul grav și iritat.

— Unde-i matrița? Trebuie să-ți arăt încă o dată și m-am săturat.

Flăcăul avea figura temătoare a celor mai noi *garzoni* atunci când nu sunt siguri pe poziție. Când își îndepărta privirea dinspre stăpâna lui, ochii i-au căzut pe Orsola. Erau niște ochi foarte întunecați, aproape negri, iar Orsola s-a simțit țintuită.

Maria Barovier a urmărit privirea băiatului. A rămas la fel de încruntată, chiar și când a observat mълul din canal scurgându-se pe partea din față a rochiei Orsolei.

— Afară, Rosso! s-a răstit. *Spia*.

Orsola a fugit, orbecăind pe la ușă în graba de-a scăpa de acolo. Preocupați de sticla lor, bărbații nici măcar nu s-au întors să se uite; scandalul ăsta îi privea pe femei și pe ucenici. A mers spre poartă, traversând iute curtea și făcând să scrâșnească cristalele pe care călca, și a pășit înapoi în Fondamenta dei Vetrai. I se părea că trecuseră ore, deși nu lipsise decât câteva minute, de parcă ar fi fost plecată într-o lume cu totul nouă și acum s-ar fi întors. Familia ei se făcuse nevăzută. O așteptau acasă, iar mama avea să-i ceară un raport complet, chiar dacă Orsola nu văzuse decât foarte puțin. Familiile de sticlari nu se dușmăneau, însă nu-și împărtășeau spațiul, munca, secretele. Din când în